

**PLURALIZAM
VJERA I
UVJERENJA:
MANJINSKE
VJERSKE
ZAJEDNICE U
OBRAZOVNOM
SUSTAVU
I JAVNIM
MEDIJIMA**

KUĆA LJUDSKIH PRAVA ZAGREB
Članica Human Rights House Network

.....

U razdoblju od rujna 2017. do siječnja 2018. godine Kuća ljudskih prava Zagreb provela je istraživanje o nediskriminatornom vjerskom obrazovanju u javnom obrazovnom sustavu te o vidljivosti manjinskih vjerskih zajednica (u daljnjem tekstu MVZ) u javnim medijima u Hrvatskoj. Iz razgovora sa stručnjacima/kinjama i predstavnicima/icama manjinskih vjerskih zajednica, s kojima smo u studenom i prosincu proveli polu-strukturirane intervjue, proizašle su dvije problematične točke po pitanju (ne)diskriminatornog vjerskog obrazovanja i vidljivosti MVZ-a: jedna se odnosi na provedbu vjeronauka u konfesionalnom obliku u osnovnim školama koje pritom ne nude alternativu djeci koja ne polaze vjeronauk, a druga se odnosi na problem getoizacije manjinskih vjerskih zajednica u programskom sadržaju Hrvatske radiotelevizije. Na tragu toga, naše je daljnje istraživanje krenulo u smjeru istraživanja predmeta religijske kulture kao alternative vjeronauku u osnovnim školama i pitanja njegovog uvođenja u program odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, kao i problema nedostatne zastupljenosti MVZ-a u programskom sadržaju Hrvatske radiotelevizije.

1. UVOD

.....

Vjerska prava i slobode spadaju u jedno od temeljnih ljudskih prava zajamčenih i na međunarodnoj i na nacionalnoj razini. Ona podrazumijevaju slobodu mišljenja, savjesti i vjere. To pravo uključuje slobodu da se mijenja vjera ili uvjerenje i slobodu da se, bilo pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje vlastita vjera kroz poučavanje, praktično vršenje, bogoslužje i obrede¹. Sloboda savjesti i vjeroispovijedi zajamčena je i Ustavom Republike Hrvatske² a u kontekstu jamstva vjerskih sloboda, nužno se veže zabrana diskriminacije pojedinca ili društvene skupine na osnovi vjerske pripadnosti³. Postojanje vjerskog obrazovanja u državnim školama zajamčeno je kroz spomenutu odredbu Opće deklaracije UN-a o ljudskim pravima, kao i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁴ koja u bitnome ponavlja odredbu UN-ove deklaracije, a s njima je usklađen i naš Ustav.

U Hrvatskoj su, osim većinske katoličke vjerske zajednice, prisutne još pedeset i četiri vjerske zajednice upisane u Evidenciju vjerskih zajednica pri Ministarstvu uprave⁵, a sa sedam vjerskih zajednica Vlada ima potpisane ugovore o pitanjima od zajedničkog interesa. To su Srpska pravoslavna, Islamska zajednica, Evangelička crkva, Reformirana kršćanska crkva, Evangelička pentekostna crkva, Božja crkva i savez Kristove pentekostne crkve, Adventistička kršćanska crkva, Reformni pokret adventista sedmog dana, Savez baptističkih crkvi, Kristova crkva, Bugarska pravoslavna crkva, Makedonska pravoslavna crkva, Starokatolička hrvatska crkva, Židovska zajednica "Bet Israel", Koordinacija židovskih zajednica, Savez crkava "Riječ života", Crkva cjelovitog evanđelja i Protestanstska reformirana kršćanska crkva. Pravni položaj vjerskih zajednica regulira Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica⁶ kojim se jamči sloboda i samostalnost u određivanju unutarnje organizacije te sadržaj i način očitovanja vjere, a spomenutim ugovorima o pitanjima od zajedničkog interesa između Vlade i pojedine vjerske zajednice detaljnije se reguliraju pitanja kao što su organiziranje vjeronauka u dječjim vrtićima i školama, dušebrižništvo, izgradnja vjerskih i drugih potrebnih objekata itd.

.....
1 Opća deklaracija UN-a o ljudskim pravima, *rezolucija br. 217 /III/*, čl. 18.

2 Ustav Republike Hrvatske (NN 5/14), čl. 40., čl. 41.

3 Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 112/12), Ustav Republike Hrvatske NN 5/14, čl. 39

4 Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, čl. 9.

5 <https://uprava.gov.hr/evidencija-vjerskih-zajednica-u-republici-hrvatskoj/831>

6 NN 83/02, 73/13

2. NEDISKRIMINATORNO VJERSKO OBRAZOVANJE

Na pitanje "kako po Vama izgleda nediskriminatorno vjersko obrazovanje u školama", svi/e su sugovornici/e, bez iznimke, odgovorili da bi ono podrazumijevalo učenje o različitostima i poštovanje istih, uspoznavanje djece s vrijednostima svih poznatih religija. S tim u vezi, sugovornici/ice se slažu da je trenutna varijanta konfesionalnog vjeronauka u osnovnim školama diskriminatorna. Ona naime nije diskriminatorna sama po sebi, ali u okolnostima u kojima u osnovnoj školi ne postoji alternativan predmet vjeronauku može doći do diskriminacije pripadnika/ica drugih, kršćanskih i nekršćanskih manjinskih vjerskih zajednica. Pritom se većina sugovornika/ica izjasnilo/a kako bi prihvatljiva alternativa konfesionalnom vjeronauku u osnovnim školama bio predmet religijske kulture u okviru kojeg bi učenici/ice upoznavali temeljne vrijednosti i običaje drugih religija i kulturnih tradicija. Da bismo mogli razumjeti zašto je tomu tako treba poći od početka, od vremena i okolnosti u kojima je vjeronauk u Hrvatskoj uveden u odgojno-obrazovni sustav.

Prve javne rasprave o uvođenju vjeronauka i/ili religijske kulture počele su se voditi sredinom devedesetih godina te su se od samog početka isprofilirale dvije frakcije – većinska koja se zalagala za uvođenje vjeronauka (uglavnom katolički teolozi) i manjinska koja je prednost davala religijskoj kulturi (osim nekih katoličkih teologa, tu su bili svjetovni stručnjaci i pripadnici manjinskih vjerskih zajednica). Neki argumenti za uvođenje religijske kulture, a protiv konfesionalnog vjeronauka koji su se isticali bili su sljedeći: Ministarstvo prosvjete i kulture donijelo je odluku o uvođenju vjeronauka u škole prije nego što se čulo što o tome misli javnost, profesori i stručnjaci; škola je javna ustanova, a to prestaje biti ako u nju uđu vjerske institucije; potrebno je dosljedno provoditi odvojenost Crkve od države te vjerskom svjetonazoru nema mjesta u javnim školama; nedostatak duhovne i civilizacijske kulture i znanja treba nadoknaditi religijskom kulturom koja će uzeti u obzir multikonfesionalni karakter društva jer se duhovnost ne smije svesti na konfesionalni model.⁷ Iako su se rasprave u medijima nastavljale, na temelju odluke Ministarstva prosvjete i kulture Republike Hrvatske, počevši od školske godine 1991./92. uvodi se vjeronauk kao izborni nastavni predmet u osnovne i srednje škole, a 1994. godine uvodi se nastavni predmet etike u svim srednjim školama. Rasprave o uvođenju religijske kulture u osnovne škole polako su jenjavale i, kako navodi jedan sugovornik s kojim smo razgovarali, "mi, pripadnici manjinskih vjerskih zajednica shvatili smo da je bolje imati išta nego ništa, bolje je prikloniti se konfesionalnoj varijanti vjeronauka koji imamo mogućnost organizirati u školama ili u našim prostorima, nego nemati ni to". Prema Međunarodnom izvješću o poštivanju vjerskih

7 Marinović Bobinac A., Marinović Jerolimov D., *Religijsko obrazovanje u Hrvatskoj*, prosinac 2006. godine

sloboda u Hrvatskoj za 2016. godinu⁸, 19 vjerskih zajednica nudi vjeronauk u školama koje pohađa sedam ili više učenika, pripadnika određene vjere.

.....

2. 1. POKUŠAJI UVOĐENJA PREDMETA RELIGIJSKE KULTURE U HRVATSKOJ

U medijskim natpisima 2008. godine⁹ pojavila se informacija kako tadašnje Ministarstvo prosvjete i sporta namjerava u *Nacionalni okvirni kurikulum* uvesti predmet religijske kulture kao svojevrsni pandan izbornom predmetu etike koji postoji u srednjim školama, međutim, prethodno nisu provedene nikakve konzultacije s javnošću niti s Katehetskim uredom za vjeronauk u školi, pa je Crkva dočekala tu vijest istovremeno s medijima koji su to vrlo senzacionalistički razglasili. Za Crkvu je problematičan naziv predmeta „religijska kultura“ jer je religijska kultura sastavni dio vjeronaučne nastave, pa bi to moglo stvoriti nerazumijevanje. Stoga je kardinal Bozanić predložio naziv „etički odgoj i religije“.¹⁰ Katolička crkva oštro je kritizirala koncept nekonfesionalne *religijske kulture*, čak je i kardinal Bozanić tvrdio kako se namjerava „preko neke religijske kulture uvodi sinkretistička religijska poruka, neka vrsta neutralne religije kao dijela novog svjetskog poretka.“¹¹ Unatoč raspravama, tadašnje Ministarstvo u konačnici je odustalo od uvođenja alternativnog programa u osnovne škole i 2010. godine objavilo Nacionalni okvirni kurikulum bez te komponente. Godine 2012. tadašnji ministar obrazovanja Jovanović dao je do znanja da se namjerava pobrinuti za trajno rješenje problema vjeronauka, odnosno djece koja ga ne polaze, ili bi izabrali drugu opciju, kad bi je imali.¹² Tada je Ministarstvo najavljivalo kako će vjeronauk dobiti alternativu najkasnije do kraja 2015. godine, što se nije dogodilo. O problematici nepostojanja alternative u osnovnim školama izjašnjavala se i Pravobraniteljica za djecu, prije svega kroz godišnja Izvješća o radu. Godine 2011. ponovljene su preporuke Vladi za poduzimanjem mjera kako bi se omogućio alternativni izborni predmet za učenike koji ne pohađaju vjeronauk u školi, s obzirom na to da *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* predviđa uvođenje alternativnog izbornog predmeta.¹³

.....

8 https://hr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/233/IRFCROATIA2016_EN-HR.pdf

9 <https://www.jutarnji.hr/arhiva/vjeronauk-je-mrtav-zivio-cipi-cips/3987846/>

10 <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/6475/1/%28Diplomski%20rad%20-%20Mateja%20%20C4%8Cehuli%20%287%29.pdf>

11 *Supra*, bilješka 6.

12 <http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Alternativna-vjeronauku-u-osnovnim-skolama-najkasnije-2015>.

13 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2011. godinu

2.2. DISKRIMINATORAN SADRŽAJ UDŽBENIKA IZ VJERONAUKA

Bivši predstojnik Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije komentirao je u vrijeme medijskih napisa o namjeri Ministarstva za uvođenjem predmeta religijske kulture, kako za tim nema potrebe jer je vjeronauk "otvoren i dijaloški prema svima, ekumenski i međureligijski"¹⁴, što međutim nije točno. Prije svega, konfesionalnim religijskim obrazovanjem nastoji se obrazovati djecu u određenoj religiji kako bi stekli obvezu prema njoj. O drugim religijama se uči, ali iz perspektive jedne religije.¹⁵ S druge strane, svrha religijske kulture je prenošenje informacija o religiji/religijama, poticanje shvaćanja o religiji općenito te osposobljavanje učenika da mogu sagledati različite religije i svjetonazore.¹⁶ Osim što je po samoj definiciji konfesionalni vjeronauk usko određen i ograničen na učenje o jednoj religiji (bez obzira koliko bio tolerantan ili dijaloški usmjeren), u Hrvatskoj je problematičan i sadržaj udžbenika iz vjeronauka za osnovne škole. U sklopu projekta *Politizacija religije u školskim udžbenicima*, čiji je nositelj bilo Sveučilište u Oslu, analizirao se njihov sadržaj te se utvrdilo kako su sporni stavovi prema novim religijskim pokretima te ateizmu. Neke od registriranih vjerskih zajednica naziva se sektama s vrlo negativnom konotacijom dok se ateizam poistovjećuje sa svetogrđem, bogohuljenjem i praznovjerenjem.¹⁷ Na neprimjeren sadržaj udžbenika već godinama upozorava i Pučka pravobraniteljica u svojim Izvješćima o radu. Tako se u izvješću iz 2014. godine navodi da pojedini sadržaji udžbenika iz vjeronauka omalovažavaju i diskriminiraju djecu koja nisu dio katoličke zajednice te su upućene preporuke Ministarstvu i Hrvatskoj biskupskoj konferenciji da se provede nadzor nad sadržajima udžbenika i poduzmu potrebne radnje i mjere radi otklanjanja onih sadržaja koji su protivni propisima i kojima se diskriminiraju djeca.¹⁸ Međutim, isti je sadržaj i dalje prisutan u školskim udžbenicima. Jedan sugovornik s kojim smo razgovarali opisao nam je situaciju koja se dogodila u jednoj osnovnoj školi u Zagrebu. Tamo su se, naime, učenici koji pohađaju vjeronauk potukli s učenicima koji ga ne pohađaju, te je istaknuo kako to nije toliko nesvakidašnja situacija, s obzirom da se djecu na katoličkom vjeronauku o drugim vjerskim zajednicama uči kao o "onim drugima", upotrebljavajući izraze kao što su "mi i oni" ili "drugačiji od nas".

14 <https://www.jutarnji.hr/arhiva/nismo-dali-amen-za-religijsku-kulturu/3987180/>

15 Ančić B., Puhovski T., *Vjera u obrazovanje i obrazovanje u vjeri*, Forum za slobodu odgoja 2011.

16 *Supra*, bilješka 6.

17 <https://www.vecernji.hr/premium/u-udzbeniku-u-kojem-nije-ni-papa-franjo-ateizam-je-isto-sto-i-psovka-magija-krivokletstvo-svetogrde-1080851>

18 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godinu

2.3. PROBLEMI U PRAKSI ZBOG NEPOSTOJANJA ALTERNATIVNOG PREDMETA VJERONAUKE U OSNOVNIM ŠKOLAMA

„Ako je ustavna obveza roditelja poslati dijete u školu, kako može biti Ustavno da ta ista djeca za vrijeme nastave vjeronauka lutaju po školskim hodnicima? Pitanje pohađanja katoličkog vjeronauka i predmeta koji su njime prožeti mora se riješiti alternativom. Izbor se mora omogućiti. Sloboda izbora osnova je demokratskog društva. Nijedan vjeroučitelj ne može jamčiti da će objektivno predavati o vjerskom pluralizmu.“

“Ne, ni u kojem slučaju ne smatram da bi vjeronauk trebao postojati u konfesionalnom obliku i bez alternative u osnovnim školama jer to zapravo pridonosi jednom konzervativizmu i zatvorenosti prema svima drugima, bilo da su to djeca čiji roditelji pripadaju drugim religijama ili je naprosto riječ o ateistima.“

“Smatram da djeca koja ne pohađaju vjeronauk u školama, imaju dosta problema i da to nije u redu. Ja sam osobno za opciju uvođenja alternative vjeronauku u obliku vjerske kulture. Ovakva varijanta konfesionalnog vjeronauka je diskriminatorsna, da. U javnom prostoru je to problem.“

“Nema slobode ako nemamo mogućnosti izabrati. Religijske kulture trebala bi apsolutno predavati svjetovna osoba. Primjeri dobre prakse: finski model religijske kulture. Teoretski dio radi se neutralno, a vjeronaučni u crkvi. U Njemačkoj je tako već dugo. U Njemačkoj nikome nije palo na pamet reći; evo, mi nudimo vjeronauk, ako hoćeš, hoćeš, ako nećeš, odívan pa se igra.“

Gore navedeno su odgovori nekih sugovornika/ica na pitanje “Smatrate li diskriminatornim nepostojanje alternativnog predmeta vjeronauku u osnovnim školama”. Nepostojanje izbora kada je u pitanju vjeronauk u osnovnim školama, problem je koji ni nakon 25 godina od njegovog uvođenja u osnovne škole nije riješen. Pravobraniteljica za djecu kontinuirano zaprima pritužbe roditelja o diskriminaciji njihove djece koja ne pohađaju (katolički) vjeronauk, ali i značajan broj pritužbi koje se odnose na obvezno uključivanje djece u aktivnosti vjerskog sadržaja, kao što su molitve i vjer-

ski obredi, izvan odobrenog programa.¹⁹ Obzirom da se pritom potpuno zanemaruju drugačiji (religijski) svjetonazori djece i roditelja, Pravobraniteljica je o svakom pojedinom slučaju izvijestila Ministarstvo i predložila provođenje nadzora. Međutim, ovakve pritužbe i dalje pristižu na adresu dječje Pravobraniteljice koja u svom izvješću navodi kako one "ukazuju na nespremnost odgojno-obrazovnog sustava u osposobljavanju djece za život u pluralističkome društvu te učenju djece toleranciji, poštovanju različitosti i uvažavanju prava i potreba manjinskih zajednica."²⁰ Zbog toga su ponovljene preporuke Ministarstvu da poduzme mjere za poštovanje propisa, uključujući i Zakon o suzbijanju diskriminacije,²¹ prilikom izvođenja vjeronauka i vjerskog odgoja.

2.4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Unatoč činjenici da se 86% hrvatskih državljana izjašnjava katolicima²², još pedeset i četiri registriranih vjerskih zajednica na području Republike Hrvatske obogaćuje društvo raznolikim vjerovanjima, kulturama i običajima. Općom deklaracijom UN-a o ljudskim pravima, Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Ustavom Republike Hrvatske jamči se sloboda vjeroispovijesti i zabranjuje se diskriminacija na temelju vjere. To znači da nitko ne smije biti doveden u nepovoljniji položaj u odnosu na druge temeljem svojeg pripadanja bilo kojoj vjerskoj zajednici (ili zbog nepripadanja nijednoj). Oblikovanjem osnovnoškolskog programa u kojemu su djeca, pripadnici manjinskih vjerskih zajednica (također, djeca čiji se roditelji izjašnjavaju kao ateisti) zanemareni, događa se upravo to – diskriminacija. Škola kao odgojno-obrazovna ustanova i osnovni čimbenik socijalizacije djece od najranije dobi trebala bi djelovati u skladu s pluralističkim društvenim vrijednostima i učiti djecu toleranciji i poštivanju različitosti.

U skladu s time, u osnovne škole potrebno je uvesti alternativan predmet vjeronauku u obliku religijske kulture predmet religijske kulture trebao bi biti lišen vjerskih obilježja i trebala bi ga predavati svjetovna osoba predmet u obliku religijske kulture trebao bi se održavati istovremeno s vjeronaukom, na taj način bi sva djeca u programskom sadržaju osnovnih škola bila izjednačena time se pridonosi smanjenju podjela među djecom, a time i diskriminaciji djece na osnovi vjeroispovijesti Ministarstvo znanosti i obrazovanja trebalo bi provesti nadzor nad sadržajem udžbenika iz vjeronauka s ciljem uklanjanja diskriminirajućeg sadržaja za kojeg su utvrdili da su protivni Ustavnim načelima jednakosti, temeljnim slobodama i pravima čovjeka i građana/ki.

19 *Ibid.*

20 Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2016. godinu

21 Zakon o suzbijanju diskriminacije, NN 85/08, 112/12

22 https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf

3. VIDLJIVOST MANJINSKIH VJERSKIH ZAJEDNICA U JAVNIM MEDIJIMA

3.1. PROBLEM GETOIZACIJE MANJINSKIH VJERSKIH ZAJEDNICA U PROGRAMSKOM SADRŽAJU HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

Hrvatska radiotelevizija (HRT) predstavlja javnu ustanovu čija se djelatnost, funkcija, sadržaj i način rada uređuju zakonom.²³ S tim u vezi, u ostvarivanju programa HRT dužan je pridonositi poštivanju i promicanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, toleranciji, razumjevanju i poštivanju različitosti.²⁴ Također je dužan poštovati i poticati pluralizam religijskih, svjetonazorskih i drugih ideja te omogućiti javnosti da sa njima bude upoznata.²⁵

U odnosu na pripadnike manjinskih vjerskih zajednica, trenutni programski sadržaj HRT-a zadovoljava tek minimalne uvjete poštovanja religijskog pluralizma koje nalaže zakon. One su zastupljene u dvije emisije koje se, međutim, emitiraju u terminima koji su nepovoljniji u odnosu na ranije godine prikazivanja, a uopće nisu zastupljene u ostalim programskim sadržajima, primjerice informativnim.

“To pridonosi religijskoj nepismenosti, nepoznavanju i intoleranciji prema pripadnicima drugih vjerskih zajednica. Imamo četiri kanala i dovoljno prostora da se ti sadržaji uvrste u druge programe. Javni mediji ne njeguju ove vrijednosti multikulturalizma i pluralizma, ukoliko se sadržaj ne proširi.”

“Primjedba vjerskih zajednica već dvadeset godina jest da su manjine nedovoljno zastupljene u, recimo, dnevnom informativnom programu. Imamo specijalne emisije ali ćete jako rijetko čuti vijest da je predsjednik židovske općine imao sastanak u Ministarstvu u vezi s izradom određenog programa. Onda zapravo s punim pravom predstavnici manjinskih vjerskih za-

23 Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji NN 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17

24 *Ibid.* članak 6. stavak 1.

25 *Ibid.* Članak 7. stavak 1.

jednica govore kako je taj vjerski program unutar javne televizije na neki način getoiziran.”

“S druge strane, prisutna je dominacija i monopolizacija jedne religije na javnoj televiziji. Prodor pluralizma je time sve teži.”

Neki od sugovornika/ica s kojima smo razgovarali problem vide i u nedovoljnoj obrazovanosti urednika/ica i voditelja/ica radio i televizijskih emisija, ali i novinara/ki koji prenose vijesti ili poruke vjerskog sadržaja. Primjerice, kada se Božić čestita svim katolicima, a slave ga svi kršćani.

3.2. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nedovoljno znanja, nezastupljenost manjinskih vjerskih zajednica u programskom sadržaju javnih medija pa i getoizacija istih, svakako ne pridonose jednom otvorenom, pluralističkom i tolerantnom društvu. Implicitna je pretpostavka da su javni mediji jedni od nositelja sekularne javne sfere, odnosno sukreatori svijeta modernosti²⁶ i kao takvi imaju zadatak da budu agenti pluralizma u svakom smislu, pa tako i u religijskom, da ga izražavaju i održavaju. Ako želimo živjeti u društvu uvažavanja, onda su mediji jedan od nezaobilaznih faktora koji to omogućuju. To je posebice važno kada govorimo o javnim medijima koji su na promicanje religijskog pluralizma obvezni i po Zakonu. S tim u vezi, potrebno je uključiti u sadržaj informativnog programa HRT-a i događanja koja se odnose na manjinske vjerske zajednice emisije specijalizirane za prijenos sadržaja koji se odnosi na manjinske vjerske zajednice trebale bi se emitirati u povoljnim terminima te tako omogućiti svima, a ne samo usko ograničenom krugu zainteresiranih gledatelja/slušatelja da ih prate većoj zastupljenosti manjinskih vjerskih zajednica u programskom sadržaju HRT-a pridonijelo bi i redovno, godišnje održavanje sastanaka predstavnika vjerskih zajednica s čelnim osobama HRT-a zaduženim za utvrđivanje i organizaciju programskog sadržaja na kojima bi se mogle iznositi primjedbe na dosadašnji rad u pogledu zastupljenosti religijskog pluralizma, kao i prijedlozi za poboljšanje istog.

26 Pavić Ž., *Medijalizacija religije u kontekstu religijske transformacije*, Nova prisutnost 14 (2016) 2, str. 283-297

KUĆA LJUDSKIH PRAVA ZAGREB
Članica Human Rights House Network

Kuća Ljudskih prava Zagreb djeluje kao Centar znanja za društveni razvoj u području zaštite i promicanja ljudskih prava.

Izdavanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva i Grada Zagreba.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Kuće Ljudskih prava Zagreb i nužno ne izražava stajalište donatora.

Grad Zagreb